
Redactiecolumn



Tweede Kamerverkiezingen 2021 | Foto: Dafinchi

Het Verkiezingscircus

door Marcel Wissenburg

De Tweede Kamerverkiezingen liggen alweer een paar weken achter ons, maar memorabel waren ze, ook als verkiezingen *an und für sich*, zeker. De kandidatenlijst in mijn kiesdistrict mat 58 bij 83 centimeter, en telde 32 lijsten.¹ Het stembiljet leek nog veel groter te zijn. Het stemblokje was letterlijk te klein om het biljet helemaal uit te vouwen – laat staan om het in te vullen zonder dat meegluurders een heel aardig idee kregen van de partij waarop gestemd werd (*ceterum censeo*: gordijntjes voor het stemblokje...).

Nog krakkemikkiger verliep het poststemmen (waarvoor de regels halverwege de race werden veranderd): een uit gemakzucht

volstrekt willekeurig gedefinieerde groep burgers kreeg de optie af te zien van het burgerrecht op een vrije en geheime stem, en kon ook nog eens vrolijk ongeldig stemmen dankzij het gegoochel met enveloppen en kaarten en biljetten – op zich een logische, en op papier heldere, procedure, maar toch een die doorsnee burgers nodeloos complex en (vaak te) verwarrend bevonden. En dan maar hopen dat de post niets kwijt raakt... Wie niet op de post vertrouwde of naar de stembus durfde te gaan, kreeg gelukkig een tweede optie om van die akelige vrije en geheime verkiezing af te komen: die aardige buurman kreeg nu twee volmachten in plaats van een om mee te sjoemelen.

Corona maakt niet alleen menselijke slachtoffers – deze verkiezingen waren de zoveelste druppel van een Chinese watermarteling die laat zien hoe makkelijk het is onder het mom van pragmatisme en paternalisme principes, vrijheden en rechten beetje bij beetje weg te schaven.

Maar terug naar die absurd grote kieslijsten en stembiljetten. Terwijl het ledental van politieke partijen achteruit holt, meer dan de helft van de kiezers zweeft of erger, en terwijl steeds meer partijen voor een coalitie nodig zijn, en terwijl het bij deze verkiezingen onwaarschijnlijk lastig is geworden een partij in een kiesdistrict te laten registreren, zijn die 37 partijen met hun honderden kandidaten in zeker opzicht prachtig nieuws.² Toegegeven, niet alle nieuwe en micropartijen komen even serieus over, de verkiezingen daarmee nog meer een spektakel makend. Maar de meeste van deze partijen, veelal bevolkt door politieke debutanten, zijn serieus, en geloven oprecht een alternatief en een nieuw perspectief te bieden. Evolutie, biodiversiteit, geschiedenis van de VVD zelf – wat valt er in te brengen tegen deze pogingen de democratie nieuw *joie de vivre* te geven? Zeker niet de grootte van het stembiljet.

Het klassieke argument tegen versplintering (meestal de opmaat voor een pleidooi voor een kiesdrempel) is dat veel partijen een land onregeerbaar maken. Daargelaten dat de wereld nauwelijks merkt of België vandaag wel of niet een federale regering heeft – schijn bedriegt. In tweepartijstaten zoals de VS en (tot op zekere hoogte) het VK komen regeringen

misschien sneller tot stand, maar gaat het getwist en gemarchandeerd over elk afzonderlijk *issue* in de coulissen gewoon verder. Het grote verschil met een stelsel als het onze is dat ‘het politieke proces’ hier in elk geval een stuk beter zichtbaar is en eerlijker kan verlopen.

Maar van elk goed ding kun je teveel hebben – ook politieke diversiteit kan uiteindelijk verlamdend werken. Dat geldt in Nederland bijvoorbeeld voor de medisch-ethische kwesties en seksuele identiteit: de vrijzinnige partijen verschillen op sociaal-economisch terrein zozeer dat verlamdende coalities met religieuze partijen moeten worden aangegaan, want, om een bekende Marxist aan te halen, *erst kommt das Fressen, dann kommt die Moral*.

Niet alleen kan te grote politieke diversiteit verlamdend werken – het kan uiteindelijk ook het imago van de democratie schaden wanneer de indruk ontstaat dat politici alleen maar bezig zijn zich te profileren in plaats van constructieve oplossingen voor concrete zorgen te vinden.

Toch is dat onvoldoende grond, zeker voor liberalen, om een kiesdrempel te omarmen. Een kiesdrempel staat, voorzichtig gezegd, op gespannen voet met de vrije en gelijke toegang van elke burger en elke redelijke visie tot de politieke arena. Maar misschien is er een manier om kool en geit te sparen, om potentieel onbegrensde diversiteit met pragmatische overzichtelijkheid te combineren. Als we van verkiezingen toch een spektakel maken, waarom dan niet te rade



gegaan bij wat mijn collega-politicologen de ultieme experts noemen in creëren van politiek spektakel: het Songfestival? Laten we al die nieuwe, anders nauwelijks gehoorde partijen een eerlijke kans geven zich aan het publiek te presenteren in een voorronde. En misschien kunnen we de opzet en uitvoering daarvan ook beter overlaten aan de organisatoren van het Songfestival dan aan het tandeloze besje dat de Kiesraad is geworden.

prof.dr. M.L.J. Wissenburg is hoofdredacteur van Liberale Reflecties en hoogleraar Politieke Theorie aan de Radboud Universiteit te Nijmegen.

1. Landelijk waren er 37 lijsten toegelaten; en in december 2020 werden liefst 89 partijnamen geregistreerd.

2. Een partij heeft in elk kiesdistrict (er zijn er 20) dertig zogeheten ondersteuningsverklaringen nodig, handtekeningen die vroeger gewoon op straat mochten worden ingezameld, maar nu in persoon op het gemeentehuis en onder overlegging van een identificatiebewijs moeten worden gezet.

